

Brenneribyen Moss

Moss levde en gang av brennevin!

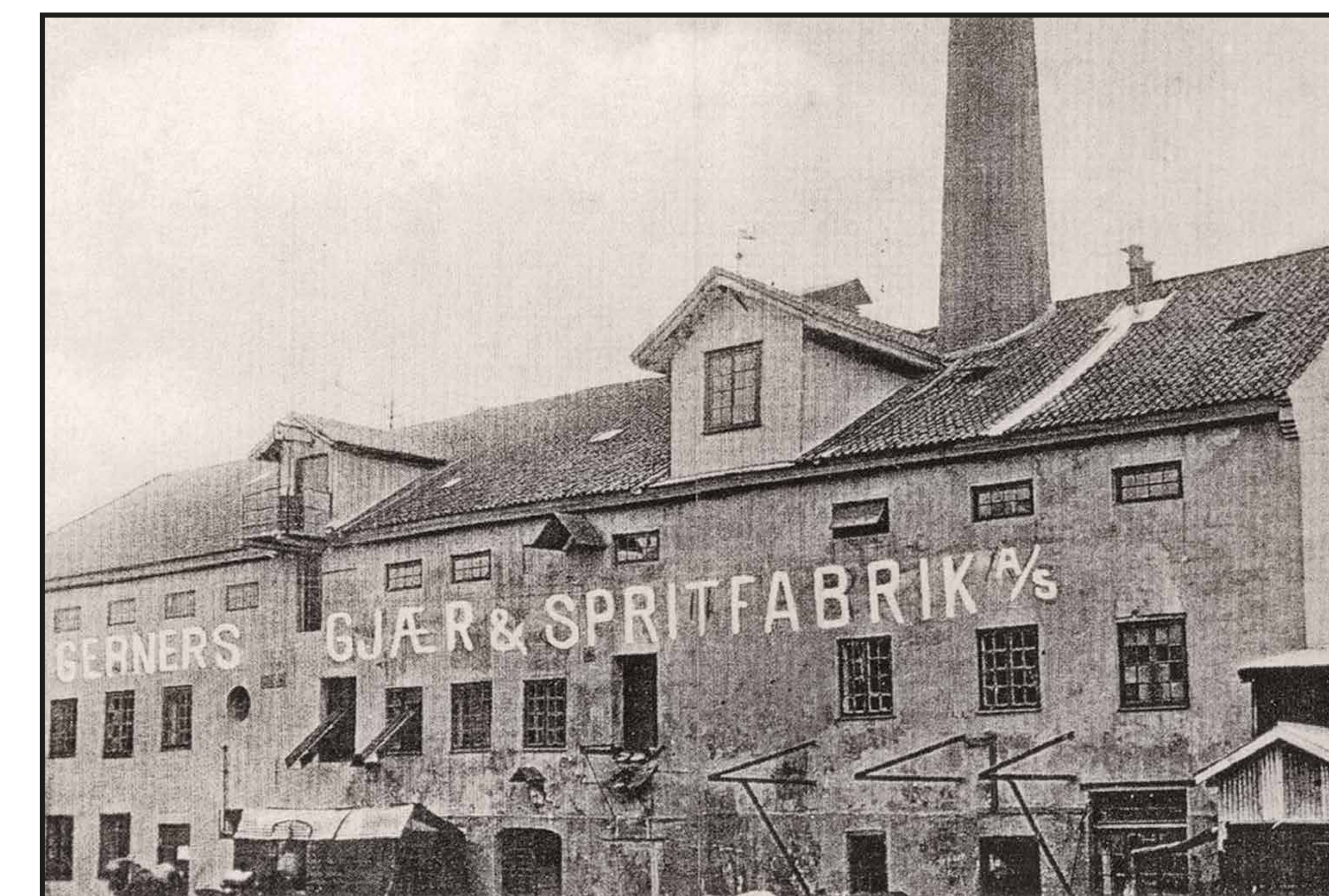
Moss var i en periode på 1800-tallet størst i landet på brenning av brennevin. På det meste ble en tredjedel av all sprit i Norge produsert i Moss. Noen brennerier kom og gikk, men en tid var 14 brennerier i full gang. I toppåret 1851 ble det produsert 2,4 millioner liter sprit i Moss. Brenneriene hadde langt flere ansatte enn sagbrukene og møllene.

Etter nedgangstider og konkurser først på 1800-tallet, var det behov for nytenkning og nye produkter i Moss. Det man fant, var sprit. Fra 1816 var veksten enorm både i antall brennerier og mengden som ble produsert. Moss lå gunstig til, omgitt av bønder som gjerne ville dyrke poteter, en elv som ga nok og godt vann og en god havn som gjorde det lett å få skipet ut varene. Sprit fra Moss ble solgt kysten rundt helt til Stavanger og Bergen.

Brennevinskongen i Moss var Jens Ludvig Gerner (1810-1869). Han hadde tre brennerier i gang. Han drev profesjonelt og industrielt, og produserte dobbelt så mye som den neste på listen. Gerner produserte ikke bare råsprit, men foredlet og krydret deler av spriten til akevitt. Gerners Karveaquavit fra 1833 ble populær og solgte godt. Det er denne originaloppskriften som lever videre i dagens MORSA Aquavit.

Den store tilgangen på brennevin skapte katastrofale sosiale og helsemessige problemer i Moss. Hele 10 prosent av den enorme produksjonen gikk til lokalt forbruk. På 1840-tallet hadde byen med i overkant av 3000 innbyggere 79 skjenkesteder. Det ble drukket fra morgen til kveld. Folk i alle samfunnsklasser drakk seg fra sans og samling. Noe måtte gjøres. Det ble dannet avholdsforeninger. Det gikk fra "livets vann" til "drikkeondet". Etterhvert kom det på plass begrensninger i tilgjengeligheten og prisøkninger som la en demper på drikkingen.

I 1858 tok det slutt for den store brennerivirksomheten i Moss. Den store bybrannen la brenneriene i aske. Bare Gerner holdt det gående i noen år til. Men brennevin hadde gitt god fortjeneste. Kapital var skapt og grunnlaget var lagt for investeringer i annen type virksomhet og ny vekst i Moss.

DE LYSTIGE KUER

Bøndene rundt Moss ville gjerne levere råstoff til brenneriene. Mange gikk over til å dyrke poteter, som fikk lett avsetning. Ofte fikk de betalt med sprit og med drank, avfallsproduktet som ble igjen når spriten var tatt ut. Drank ble brukt til dyrefór. Noe alkohol var igjen i dranken, så det ble fortalt om "de lystige kuer på Moss". Det ble skrevet i en sunnhetsrapport/kontroll om dyrene i Det Gernerske Fehus "dyrene var sløve i blikket og slang i båsen".

■ BRENNERIER PÅ 1800 - TALLET

1: Laulund	10. Thaulow
2. Chrystie	11. Bekkevold
3. Chrystie	12. Knutzen
4. Borthi	13. Gerner
5. Herford	14. «Laboratoriet»
6. Gude	15. Bassø
7. Gude	16. Bredahl
8. Gerner	17. Hilditsch
9. Gerner	

MORSA

- Elva som ga byen navn
- Vassdraget som ga grunnlaget for et industrieventyr
- Aquaviten som forteller om byens unike brennerihistorie.

Dette skiltet er en gave fra Venneforeningen Morsa 1833 til Moss kommune og innbyggerne i anledning Moss bys 300-årsjubileum og venneforeningens 20-årsjubileum i 2020.

Venneforeningen MORSA 1833
Følg oss på: www.morsa1833.no
Eller på Facebook: MORSA Aquavit

